

De zeereis van de heilige Brendaan, vertaling Vincent Hunink,
Athenaeum - Polak & Van Gennep, Amsterdam 1999;
tweede, elektronische versie 2005
www.let.ru.nl/V.Hunink/documents/brendaan_NL.pdf
[1 van 38]

DE ZEEREIS VAN DE HEILIGE BRENDAAAN

vertaling Vincent Hunink

integrale tekst gepubliceerd als:

De zeereis van de heilige Brendaan, vertaald en
toegelicht door Vincent Hunink
(Athenaeum - Polak & Van Gennep)
Amsterdam 1999

tweede, ongewijzigde, elektronische versie,
Nijmegen 2005

deze versie is bedoeld voor privé-gebruik van lezers

**op de tekst rust copyright
overname van passages in commerciële uitgaven is
alleen mogelijk na schriftelijke toestemming van de uitgever**

**graag ook een bericht aan de vertaler:
v.hunink@let.ru.nl**

DE ZEEREIS VAN BRENDAAAN

HET VERHAAL VAN BARINTHUS (1)

(#1) De heilige Brendaan, zoon van Finloch, afstammeling van Alta uit het geslacht van Eogen, was geboren in het moerassig gebied van Munster. Hij was een uiterst sober man, die opviel door zijn goede daden, en vader van zo'n drieduizend monniken.

In de tijd dat hij zijn strijd leverde, op de plaats die nu Pas van Brendaans Wonderen¹ heet, kwam eens op een avond een vader bij hem aan die Barinthus heette, een kleinzoon van Neill. Toen deze allerhande vragen kreeg van de heilige vader, barstte hij in tranen uit, viel languit op de grond en bleef lang in gebed verzonken. Maar de heilige Brendaan liet hem weer opstaan, omhelsde hem en zei: 'Vader, waarom die droefenis bij uw komst? U bent toch gekomen om ons bij te staan? U moet de broeders liever vreugde bereiden! Laat ons het woord van God horen en verkwik onze ziel met alle wonderen die u op de Oceaan hebt gezien.'

Na die woorden van de heilige Brendaan begon de heilige Barinthus te vertellen over een eiland. Dit is wat hij zei.

'Mijn zoon Mernoc, verzorger van de armen van Christus, vluchtte bij mij weg en wilde kluizenaar worden. Hij vond een eiland vlakbij de Berg van Steen: het heet het Heerlijke Eiland. Geruime tijd later kreeg ik bericht dat hij meerdere monniken bij zich had en dat God vele wonderen via hem verrichtte. Daarom ging ik op weg om mijn zoon te bezoeken.

Toen ik na een reis van drie dagen in de buurt kwam, snelde hij mij met zijn broeders tegemoet. (De Heer had hem mijn komst onthuld.) Terwijl wij op dat eiland afvoeren, kwamen de broeders uit hun cellen tevoorschijn als een zwerm bijen. Ze woonden daar namelijk apart van elkaar, maar leefden wel één in geloof, hoop en liefde; ook aten ze samen en kwamen ze altijd bijeen voor de officies. Te eten kregen ze niets dan vruchten, noten, wortels en zulk soort groenten. Na de Completen ging elk naar zijn eigen cel en bleef daar tot het kraaien van de haan of het luiden van de bel.

Ik bracht er de nacht door en wandelde het hele eiland rond. Mijn zoon bracht me naar de westkust, waar een boot lag. "Vader," zei hij tegen me, "stap hier aan boord. Laat ons varen in westelijke richting, naar een eiland dat het Beloofde Land van de Heiligen heet; onze opvolgers zullen dit van God krijgen op de jongste dag."

Wij gingen aan boord en voeren weg. Maar er kwam een zeer dichte mist opzetten: we konden amper nog de voor- en

achtersteven van de boot zien. Zo ging ongeveer een uur voorbij. Toen brak een geweldig licht door en kregen we een weids land in zicht, vol gras en fruit. Zodra het schip aan land kwam, stapten we uit en begonnen het eiland te verkennen. Vijftien dagen lang deden we dat, zonder dat we konden ontdekken waar het ophield. Nergens zagen we gras zonder bloemen, nergens een boom zonder vruchten. Ook de stenen waren er van een kostbare soort. Op die vijftiende dag vonden we een rivier die vanuit het oosten westwaarts stroomde.

Toen we dat alles bekeken, wisten we eigenlijk niet goed wat we moesten doen. We besloten de rivier over te steken, maar wachtten eerst de raad van God af. Terwijl we dit onderling overdachten, verscheen plotseling in een grote lichtglans een man voor onze ogen. Hij sprak ons meteen bij onze namen aan, groette ons en zei: "Goed zo, beste broeders! De Heer heeft u dit land onthuld dat Hij aan Zijn heiligen zal geven. Hier bij deze rivier is het midden van het eiland. Verder mag u niet gaan! Keer dus terug naar de plaats waar u vertrokken bent."

Na deze woorden vroeg ik hem meteen waar hij vandaan kwam en hoe hij heette.

Maar hij zei: "Hoezo vraagt u mij waar ik vandaan kom en hoe ik heet? Waarom vraagt u mij niets over dit eiland? Zoals u het nu ziet, zo is het vanaf het begin van de wereld geweest. Hebt u behoefte aan eten of drinken, of aan kleren? Een jaar bent u nu al op het eiland, maar eten en drinken heeft u nog niet gehad. Nooit bent u door slaap overmand en de nacht heeft u niet bedekt. Want het is hier altijd dag en het blinde duister heerst hier niet. Onze Heer Jezus Christus is hier het licht."

We vertrokken onmiddellijk. De man ging met ons mee tot de kust waar onze boot lag. Terwijl wij aan boord gingen, verdween de man uit ons zicht. Via de eerder genoemde nevel bereikten we het Heerlijke Eiland.

Toen de broeders ons zagen, verheugden zij zich zeer over onze komst en klaagden over de lange tijd dat we weggeweest waren. "Waarom, beste vaders," zeiden ze, "heeft u uw schapen zonder herder in dit woud laten dwalen? We weten wel dat onze abt vaak bij ons weggaat, ergens naartoe, en daar soms een maand blijft, soms twee weken of een week meer of minder. Maar waar dat is, weten we niet."

Zodra ik dat hoorde, begon ik hen te troosten: "Beste broeders," zei ik, "denk er alleen het beste van. U leeft hier zonder twijfel voor de poort van het Paradijs. Hier vlakbij is een eiland dat het Beloofde Land van de Heiligen heet, waar de nacht nooit valt en de dag zonder einde is. Daar is het dat uw abt Mernoc

geregeld heen gaat. Een engel Gods bewaakt het eiland. Merkt u niet aan de geur in onze kleren dat wij in Gods Paradijs zijn geweest?"

Toen antwoordden de broeders ons: "Waarde abt, we weten dat u in Gods Paradijs bent geweest, ergens op zee. Maar waar dat paradijs is, weten wij niet. Ja, vaak hebben we het aroom in de kleren van onze abt nog geroken als hij na veertig dagen terugkwam."

Ik bleef twee volle weken bij mijn zoon, zonder eten en drinken. We waren lichamelijk zo verzadigd dat het voor anderen leek of we veel jonge wijn ophadden. Na veertig dagen kreeg ik de zegen van de broeders en de abt, en begon met mijn reisgenoten aan de terugreis naar mijn cel, waar ik morgen heen ga.'

Zodra hij dit had gehoord, viel de heilige Brendaan met heel zijn gemeenschap languit op de grond en prees God met de woorden: *'De Heer is rechtvaardig in al Zijn wegen en heilig in al Zijn werken,*² want Hij heeft Zijn dienaren zo vele grote wonderen onthuld. Gezegend is Hij in Zijn gaven, want vandaag heeft Hij ons gevoed met een geestelijk maal.'

Na dit gebed zei de heilige Brendaan: *'Laten we ons lichaam op krachten brengen en het nieuwe gebod*³ *volgen.'*

Toen de nacht voorbij was, kreeg de heilige Barinthus 's morgens de zegen van de broeders en ging op weg naar zijn cel.

VOORBEREIDING VAN DE REIS (2-5)

(#2) Vanwege dit verhaal koos de heilige Brendaan tweemaal zeven broeders uit zijn hele gemeenschap, trok zich samen met hen terug in een gebedsruimte en sprak hen als volgt toe: *'Mijn geliefde medestrijders, ik heb jullie advies en steun nodig. Mijn hart en al mijn gedachten zijn gericht op één enkel ding. Ik heb mij voorgenomen op zoek te gaan naar het Beloofde Land van de Heiligen, waarover vader Barinthus sprak, mits dat de wil van God is. Hoe denken jullie hierover? En wat voor advies willen jullie me geven?'*

Zij begrepen de wil van hun heilige vader en zeiden allemaal als uit één mond: *'Abt, uw wil is ook de onze. Hebben wij niet onze ouders achtergelaten, ons erfdeel opgegeven en onszelf met huid en haar aan u toevertrouwd? Wij staan dus klaar om met u mee te gaan, naar de dood of naar het leven. Er is maar één ding waar wij op uit zijn: de wil van God.'*

(#3) De heilige Brendaan en zijn mensen besloten daarop tot veertig dagen vasten, steeds drie dagen achtereenvolgend, om daarna te vertrekken. Zodra de veertig dagen verstreken waren, groette hij

zijn broeders en gaf de zorg over allen aan de prior van zijn klooster, die daar later zijn opvolger werd. Toen vertrok hij met veertien broeders in westelijke richting, naar een eiland van een heilige vader die Enda heette.⁴ Hij bleef er drie dagen en drie nachten.

(#4) Daarna kreeg hij de zegen van de heilige vader en al diens monniken, en vertrok naar het verste punt van zijn eigen gebied. Zijn ouders woonden daar, maar hij wilde hen niet zien. Aan de rand van een berg die ver uitsteekt in de Oceaan, sloeg hij zijn tent op. Op die plek, de zogeheten 'Zetel van Brendan', was ruimte voor maar één schip.

De heilige Brendan en zijn mensen namen ijzeren werktuigen ter hand en maakten een heel licht scheepje. De ribben en dragende balken waren van hout, zoals gebruikelijk in die streken. Daaromheen spanden ze runderhuiden gelooid met eikenschors; alle naden ertussen smeerden ze van buiten in met vet. Mee aan boord namen ze andere huiden voor nog eens twee schepen, proviand voor veertig dagen, vet om de huiden te bewerken tot buitenbekleding van het schip, en andere gebruiksvoorwerpen die de mens nodig heeft. Ook brachten ze een mast middenop het schip aan, en een zeil en andere benodigdheden om het schip te besturen.

Toen gaf de heilige Brendan zijn broeders opdracht, in de naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest, aan boord te gaan.

(#5) Op het moment dat hij alleen op de kust stond en de haven zegende, verschenen ineens drie broeders uit zijn klooster achter hem. Meteen vielen zij de heilige vader voor de voeten. 'Vader!' zeiden ze, 'laat ons met u meegaan, waar u ook naartoe gaat. Anders sterven wij hier van honger en dorst! Wij hebben besloten pelgrims te zijn, alle dagen van ons leven.'

Toen de man Gods zag hoe benauwd ze waren, gaf hij hun opdracht aan boord te gaan, met de woorden: 'Jullie wil geschiede, mijn zonen!' En hij voegde eraan toe: 'Ik begrijp hoe het kan dat jullie nu hier zijn: een van jullie drieën heeft een goed werk verricht en voor hem heeft God een passende plaats bereid. Maar voor de twee anderen zal hij een verschrikkelijk oordeel bereiden.'

HET EERSTE EILAND (6-8)

(#6) De heilige Brendan ging aan boord, ze hesen het zeil en begonnen te varen in de richting van de zomerzonnwende. Ze hadden een gunstige wind en hoefden niets te doen om te varen, behalve het zeil vasthouden.

Maar na vijftien dagen ging de wind liggen en gingen ze roeien, zo hard dat ze aan het eind van hun krachten kwamen. Meteen sprak de heilige Brendaan hen hoop en moed in. 'Wees niet bang, broeders,' zei hij, 'want God is onze Helper, Matroos en Stuurman en Hij stuurt ons. Haal alle roeiriemen en het roer binnenboord en laat alleen het zeil gehesen! God moet dan maar met Zijn dienaren en Zijn schip doen wat Hij wil.'

Elke dag gebruikten ze 's avonds de maaltijd. En soms hadden ze wind, maar ze wisten niet uit welke richting die kwam of in welke richting het schip dreef.

Na veertig dagen was alle proviand op. Toen kregen ze ten noorden een rotsachtig en hoog eiland in zicht. Ze gingen dichterbij de kust en zagen een oever zo hoog als een muur, met kleine stroompjes die vanaf de top van het eiland omlaag vloeiden naar zee. Toch konden ze absoluut geen plaats vinden waar het schip kon aanleggen.

De broeders hadden zwaar te lijden onder honger en dorst. Een paar namen er bekertjes om wat water te scheppen. Zodra de heilige Brendaan dat zag, zei hij: 'Niet doen! Wat jullie van plan zijn is dom. Tot nu toe wil God ons geen haven tonen waar we binnen kunnen gaan, en nu willen jullie hier gaan plunderen? De Heer Jezus Christus zal Zijn dienaren na drie dagen een haven en verblijfplaats tonen om hun afgematte lichamen te herstellen.'

Drie dagen lang voeren ze rond het eiland. Op de derde dag vonden ze in de namiddag een aanlegplaats die ruimte bood voor één schip. Meteen stond de heilige Brendaan op en zegende de toegang. Het was een aan beide kanten uitgehouwen rots, verbazend hoog als een muur. Toen iedereen van boord was gegaan en aan wal stond, zei de heilige Brendaan dat ze geen spullen van het schip mochten halen.

Terwijl ze over de zeeoever wandelden, kwam hun via een weggetje een hond tegemoet. Hij ging naar de voeten van de heilige Brendaan, zoals honden altijd naar de voeten van hun baas gaan. Daarop zei de heilige Brendaan tot zijn broeders: 'Is dit geen goede boodschapper die God naar ons stuurt? Volg hem!'

Toen volgden de heilige Brendaan en zijn broeders de hond tot aan een stad.

Bij binnenkomst van de stad zagen ze een grote hal vol bedden, stoelen en water om de voeten te wassen. Hier namen ze hun intrek, waarna de heilige Brendaan zich richtte tot zijn metgezellen. 'Pas op, broeders,' zei hij, 'dat de Satan jullie niet in bekoring brengt. Ik zie dat hij één van de drie broeders die na ons uit ons klooster kwamen aan het verleiden is om een vreselijke

diefstal te plegen. Bid voor zijn ziel, want zijn lichaam is al in handen van Satan gegeven...'

Het huis waar ze hun intrek hadden genomen was aan de muren rondom zowat bedekt met allerlei metalen vaatwerk, naast snoeren⁵ en verzilverde hoorns.

Toen zei de heilige Brendaan tegen degene die voor zijn broeders gewoonlijk het brood opdiende: 'Breng ons het maal dat God ons heeft gezonden.'

De man kwam meteen overeind en trof een gedekte tafel aan, met linnengoed en voor ieder een mooi wit brood en vis. Zodra dat allemaal was aangedragen zegende de heilige Brendaan het maal en zei tot zijn broeders: 'Prijs de God van de hemel, *die spijze geeft aan alle vlees*.'⁶

De broeders leunden daarom achterover en verheerlijkten God. Zo vonden ze eveneens te drinken zoveel ze maar wilden.

Aan het eind van de maaltijd, na het officie, zei de man: 'Ga nu maar rusten. Kijk, voor ieder is er een keurig opgemaakt bed. Jullie moeten nodig ontspannen, nu jullie leden vermoeid zijn van alle inspanningen.'

Zodra de broeders in slaap waren gevallen, zag de heilige Brendaan het werk van de duivel: een zwart kindje⁷ met een halsnoer in de hand, dat grappen maakte met de eerder aangeduide broeder. De heilige Brendaan stond direct op en begon te bidden, wakend tot de ochtend.

's Morgens haastten de broeders zich naar het officie en liepen vervolgens weer naar het schip. En kijk, daar zagen ze een gedekte tafel zoals daags tevoren. Zo bereidde God gedurende drie dagen en nachten het maal voor Zijn dienaren.

(#7) Hierna ging de heilige Brendaan met zijn metgezellen weer op reis. Hij zei tot zijn broeders: 'Let goed op dat niemand van jullie enig voorwerp van dit eiland meeneemt.'

'Vader,' antwoordden ze allemaal, 'we willen zeker niet dat een diefstal afbreuk zou doen aan onze reis.'

Toen zei de heilige Brendaan: 'Kijk, onze broeder over wie ik jullie gisteren sprak heeft onder zijn pij een zilveren halsnoer, dat hij vannacht heeft gekregen.'

Zodra die broeder dat hoorde, gooide hij het snoer uit zijn pij en viel de man Gods voor de voeten. 'Ik heb gezondigd, vader!' riep hij, 'Vergeef mij! Bid voor mijn ziel, dat ze niet verloren gaat.'

Onmiddellijk viel iedereen languit op de grond en bad tot de Heer om de ziel van hun broeder.

Toen de broeders overeind kwamen van de grond en die ene broeder overeind werd geholpen door de heilige vader, zagen ze plotseling een zwart kindje uit zijn pij springen. Het jankte

luidkeels en zei: 'Waarom, man Gods, gooi je me uit mijn woning? Ik woon hier al zeven jaar! Waarom haal je me weg uit mijn erfdeel?'

Op die woorden zei de heilige Brendaan: 'Ik gelast jou, in de naam van de Heer Jezus Christus, geen mens meer lastig te vallen tot op de Dag des Oordeels.'

De man Gods draaide zich om en zei tot de broeder: 'Neem het lichaam en bloed van de Heer, want je ziel gaat aanstonds je lichaam verlaten. Hier heb je je laatste rustplaats. Maar je broeder die samen met jou uit het klooster is gekomen, heeft zijn laatste rustplaats in de hel!'

En zo ontving de broeder de eucharistie, waarna zijn ziel het lichaam verliet: voor de ogen van de broeders werd ze door engelen van licht opgevangen. Zijn lichaam werd ter plekke door de heilige vader begraven.

(#8) Daarna gingen de broeders samen met de heilige Brendaan naar de kust van het eiland, waar hun schip lag. Terwijl zij aan boord gingen verscheen ineens een jongeman met een mand vol broden en een kruik water. 'Ontvang de zegen uit de hand van uw dienaar,' zei hij tegen hen, 'want er staat u een lange reis te wachten voordat u troost vindt. Maar aan water en brood zal het u niet ontbreken tot Pasen toe.'

Ze ontvingen de zegen en voeren de Oceaan op. Steeds gebruikten ze om de andere dag de maaltijd. Zo kwam het schip op verschillende delen van de Oceaan terecht.

VAN PASEN TOT PINKSTEREN (9-11)

(#9) Op een dag zagen ze niet ver uit de buurt een eiland liggen. Ze koersten erop af, daarbij geholpen door een gunstige wind, waardoor ze niet boven hun krachten hoefden te gaan. Zodra het schip in de haven lag, gaf de man Gods iedereen opdracht aan wal te gaan; zelf stapte hij na hen aan land.

Ze begonnen het eiland rond te lopen. Daar zagen ze grote waterstromen vol vis, vanuit verschillende bronnen. Toen zei de heilige Brendaan tot zijn broeders: 'Laten we hier het officie houden! Laten we aan God het onbevleete offer brengen, want vandaag is het Witte Donderdag.'

Ze bleven daar tot Paaszaterdag.

Tijdens hun wandelingen over het eiland troffen ze verschillende kuddes schapen van eenkleurige, witte schapen. De massa schapen was zo groot dat ze de grond ertussen niet meer konden zien. De heilige Brendaan riep zijn broeders bij elkaar en zei tot hen: 'Neem uit deze kudde wat nodig is voor het feest.'

De broeders volgden de opdracht van de man Gods, gingen vlug op de kudde af en haalden er meteen een schaap uit. Toen ze het aan de hoorns bonden, volgde het als een mak dier de man die het touw in de hand hield, tot aan de plaats waar de man Gods stond.

Opnieuw zei de man Gods tegen een van zijn broeders: 'Neem uit deze kudde een onbevlekt lam.'

De aangesprokene ging er vlug heen en deed zoals hem was gezegd.

Zodra ze alles klaar hadden voor het officie van de volgende dag, zagen ze plotseling een man met in zijn hand een mand vol broden uit de oven en andere benodigdheden. Hij zette die voor de man Gods neer en boog driemaal voorover, met zijn gezicht op de grond, bij de voeten van de heilige vader. 'Waar heb ik het aan verdiend, parel van God,' vroeg hij, 'dat u op deze heilige dagen wilt eten van het werk van mijn handen?'

De heilige Brendaan liet hem opstaan en omhelsde hem. 'Mijn zoon,' zei hij, 'de Heer Jezus Christus schenkt ons een plaats waar wij zijn Heilige Verrijzenis kunnen vieren.'

'Vader,' antwoordde hij, 'Paaszaterdag zult u hier vieren. Maar morgen, zo heeft God beschikt, zult u de vigilies en missen van Zijn Verrijzenis vieren op het eiland dat u daarginds ziet.'

Bij deze woorden begon hij de dienaren Gods te helpen en alle benodigdheden voor de volgende dag klaar te leggen. Toen alles gedaan was en aan boord was gebracht, zei de man tegen de heilige Brendaan: 'Uw boot kan niet meer hebben. Ik zal u over acht dagen eten en drinken komen brengen, zoveel als nodig is tot Pinksteren.'

'Maar hoe weet u,' vroeg de heilige Brendaan, 'waar wij over acht dagen zijn?'

'Vannacht bent u op het eiland hier vlakbij,' antwoordde hij, 'en ook morgen tot de middag. Daarna vaart u naar een ander eiland niet ver ten westen daarvan, dat het Vogelparadijs heet. Daar blijft u tot het octaaf van Pinksteren.'

Verder vroeg de heilige Brendaan hem nog hoe die schapen zo groot konden zijn als ze eruit zagen; ze waren namelijk groter dan koeien. Hij antwoordde: 'Niemand melkt de schapen op dit eiland en ze hebben niet te lijden onder de winter, maar blijven dag en nacht in de weiden. Daarom zijn ze hier groter dan in uw streken.'

Ze gingen naar het schip, gaven en ontvingen de zegen en voeren uit.

(#10) Toen ze het andere eiland naderden, kwam het schip stil te liggen voordat ze een aanlegplaats hadden kunnen bereiken.

De heilige Brendaan droeg zijn broeders op van boord te gaan, de zee in. Dat deden ze. Ze hielden het schip links en rechts vast met touwen totdat ze bij een aanlegplaats kwamen.

Het eiland was rotsachtig en er groeide geen gras. Bomen waren er amper en op de kust lag niets van zand. Terwijl de broeders de nacht buiten doorbrachten in gebed en wake, zat de man Gods binnen op het schip. Hij wist namelijk wat dat voor eiland was, maar wilde het niet vertellen om hun geen schrik aan te jagen.

De volgende ochtend droeg hij de priesters op om elk hun mis te zingen, en dat deden ze. Zodra de heilige Brendaan ook zelf op het schip een mis had gezongen, begonnen de broeders rauw vlees vanaf het schip naar buiten te dragen om het te pekelen, evenals de vis die ze vanaf het andere eiland hadden meegenomen. Vervolgens zetten ze een pot op een vuur. Toen ze het vuur opstookten met houtjes en de pot aan de kook raakte, begon het eiland te bewegen als een golf. De broeders zetten het op een hollen naar het schip en riepen de heilige vader om hulp. Hij reikte ze de hand en trok ze een voor een aan boord. Alles wat ze op het eiland hadden gebracht lieten ze achter en ze gingen weer varen.

Nu bewoog het eiland de Oceaan op. Het brandende vuur bleef zichtbaar op meer dan twee mijl afstand.

De heilige Brendaan vertelde zijn broeders wat het was. 'Beste broeders,' vroeg hij, 'zijn jullie verbaasd over wat dit eiland deed?'

'Ja,' zeiden ze, 'we zijn erg verbaasd en bovendien zijn we enorm geschrokken.'

'Lieve zoons, wees niet bang. Want God heeft aan mij vannacht in een visioen geopenbaard hoe de zaak in elkaar steekt. Het is geen eiland waar we geweest zijn, maar een vis, de grootste van alles wat in de Oceaan zwemt. Hij wil altijd zijn staart bij zijn kop brengen, maar kan dat niet omdat hij zo groot is. Zijn naam is Jasconius.'

(#11) Toen ze in de buurt van het eiland voeren waar ze drie dagen waren geweest,⁸ zagen ze bij de westpunt daarvan een ander eiland dat er haast aan vastzat: er lag maar een kleine strook zee tussen. Dit eiland was dicht begroeid met gras en bomen, en stond vol bloemen. Ze begonnen een aanlegplaats te zoeken en gingen het eiland rond. Varend langs de zuidkant vonden ze een stroompje dat in zee uitkwam. Daar brachten ze hun schip aan land en gingen van boord. De heilige Brendaan gaf opdracht om het schip met touwen stroomopwaarts te trekken, zo goed als ze konden. De breedte van de rivier kwam overeen met die van het schip. De

vader zat op het schip en zo gingen ze over een afstand van een mijl verder, totdat ze bij de bron van de rivier kwamen.

‘Kijk,’ zei de heilige Brendaan, ‘onze Heer Jezus Christus heeft ons een plek gegeven waar we kunnen verblijven tijdens Zijn Heilige Verrijzenis.’ En hij voegde eraan toe: ‘Als we geen andere voorraden hadden behalve deze bron, dan zou die, denk ik, voor ons voldoende zijn voor eten en drinken.’

Boven die bron stond een boom van enorme omvang en hoogte, geheel bedekt met stralend witte vogels. Ze hadden hem zo dicht bedekt dat de bladeren en takken amper nog te zien waren. Toen de man Gods dit zag, ging hij bij zichzelf denken. Hij vroeg zich af wat dit was en wat de oorzaak kon zijn dat zo’n grote zwerm vogels zich had verzameld, maar hij kwam er niet uit. Het ging zover dat hij moest huilen, op zijn knieën viel en Gods hulp inriep: ‘God, kenner van al het ongekende, onthuller van al het verborgene, U weet hoe benard ik mij voel! Ik smeed U in Uw verhevenheid mij, zondaar, door Uw grote barmhartigheid Uw geheim, dat ik hier voor ogen zie, genadiglijk te laten ontraadselen. Het is niet op mijn eigen verdienste of waarde dat ik nu reken, maar op Uw grenzeloze goedertierenheid!’

Na deze in gedachten gesproken woorden ging hij weer zitten. Opeens vloog een van de vogels uit de boom: zijn vleugels maakten een geluid als een bel en hij streek neer op de kant van het schip waar de man Gods zat. De vogel zat op de punt van de boeg en begon zijn vleugels te spreiden, als teken van blijheid, en met een rustig gezicht de heilige vader aan te kijken. Meteen begreep de man Gods dat God zijn smeekbede had verhoord. ‘Als je een boodschapper van God bent,’ zei hij tegen de vogel, ‘vertel me dan eens waar al die vogels vandaan komen en waarom ze zich hier hebben verzameld.’

De vogel gaf meteen antwoord: ‘Wij zijn overgebleven uit de grote val van de Oude Vijand, maar wij hoorden er niet bij vanwege begane zonden. Zodra wij echter geschapen waren, ging hij met zijn trawanten in de fout, wat ook leidde tot onze val. Maar onze God is rechtvaardig en waarachtig, en in Zijn goede oordeel zond Hij ons naar deze plek. Straf ondergaan wij niet. We kunnen hier Gods aanwezigheid zien, alleen geeft Hij ons niet hetzelfde lot als anderen die wel standhielden. Wij zwerven door verschillende delen van de lucht, de hemel en de aarde, zoals ook andere geesten die uitgezonden worden. Maar op zon- en feestdagen krijgen wij het soort lichaam dat u nu ziet, en verblijven hier en prijzen onze schepper.

U bent nu met uw broeders een jaar onderweg. Er resten er nog zes. Waar u vandaag Pasen hebt gevierd, daar zult u dat ieder

jaar doen. Daarna zult u vinden waar uw hart zo vol van is: het Beloofde Land van de Heiligen.’

Na die woorden ging de vogel van de boeg af en vloog terug naar de anderen.

Op het uur van de Vespers begonnen alle vogels in de bomen als met één stem te zingen en met hun vleugels te klapperen, met de woorden: *U komt lofzang toe, o God, op Sion, en U moet de gelofte betaald worden in Jeruzalem.*⁹ Dit vers bleven ze in beurtzang een uur lang herhalen. Het zingen en het geluid van de vleugels klonken voor de man Gods en zijn mensen als een ritmisch lied, zo zoetgevooid was het.

Daarna zei de heilige Brendaan tegen zijn broeders: ‘Neem nu een maal voor jullie lichaam, want vandaag zijn onze zielen verzadigd van dit goddelijk maal.’

Na het einde van de maaltijd hielden zij het officie. Zodra alles beëindigd was gaven de man Gods en zijn mensen hun lichaam rust tot middernacht. De man Gods bleef wakker en wekte toen zijn broeders voor de Paaswake, beginnend met het vers *O Heere, open mijn lippen.*¹⁰ Aan het eind van het gebed van de heilige man antwoordden alle vogels met hun vleugels en stem: *Looft de Heer, al Zijn engelen looft Hem, al Zijn heirscharen!*¹¹ Net als bij de Vespers zongen ze een vol uur lang.

Bij dageraad zetten ze in: *En moge de lichtglans van de Heer onzen God over ons komen*¹², op dezelfde melodie en even lang als bij de Laudens. Evenzo zongen ze bij de Terts het vers *Zingt onzen God ter eere, zingt, zingt onze koning ter eere, zingt Hem schoon!*¹³ en bij de Sext: *God, doe ons Uw aangezicht over ons lichten en zij ons genadig.*¹⁴ Bij de None zongen ze de psalm *O, hoe goed en hoe aangenaam is het, als broeders te zamen wonen!*¹⁵ Zo zongen de vogels dag en nacht de lof van God.

Aldus liet de heilige Brendaan zijn broeders acht dagen op krachten komen bij het feest van Pasen.

Toen de feestdagen dan voorbij waren, zei hij: ‘Laten we uit deze bron een voorraad halen. Tot nu toe hadden we hem niet nodig, behalve voor het wassen van handen en voeten.’

Na die woorden verscheen opeens de al genoemde man, met wie ze eerder de drie dagen voor Pasen hadden doorgebracht en die hun de levensmiddelen van Pasen had gegeven, met zijn schip vol eten en drinken. Alles werd van het schip afgehaald. Daarna sprak hij waar de heilige vader bij was: ‘Beste broeders, hier hebt u voldoende voor de tijd tot de heilige Pinksterdag. Drink niet uit deze bron! Hij is namelijk te sterk om van te drinken. Ik zal u uitleggen wat voor bron het is. Alwie ervan drinkt, valt onmiddellijk in een diepe slaap en wordt een vol etmaal niet wakker. Maar wat

buiten de bron stroomt, dat heeft de smaak en de kwaliteit van gewoon water.'

Na ontvangst van de zegen door de heilige vader keerde hij terug naar zijn eigen plaats.

De heilige Brendaan bleef op dezelfde plaats tot het octaaf van Pinksteren. Ze werden er gesterkt door het gezang van de vogels. Op de dag van Pinksteren, toen de heilige man met zijn broeders de mis gezongen had, kwam hun verzorger met alle benodigdheden voor de viering van het feest. Zodra ze bij elkaar zaten voor de maaltijd, sprak diezelfde man hun toe. 'U hebt nog een lange reis voor de boeg,' zei hij. 'Neem uw kruiken mee, gevuld uit deze bron, en gedroogde broden, die u nog wel een jaar kunt bewaren. Ik zal u zoveel geven als uw schip kan hebben.'

Toen dat allemaal gedaan was ontving hij de zegen en keerde terug naar zijn eigen plaats.

Na acht dagen liet de heilige Brendaan het schip volladen met alles wat de man hem had aangevoerd. De kruiken liet hij allemaal vullen uit die bron en alles werd naar de kust gebracht. En kijk, daar was die vogel van het begin weer: met een snelle vlucht streek hij neer op de voorsteven van het schip. De man Gods begreep dat hij hem iets wilde beduiden. Toen zei de vogel met menselijke stem: 'Volgend jaar zult u samen met ons de heilige dag van Pasen en de tijd daarna vieren. En waar u dit jaar was op Witte Donderdag, daar zult u volgend jaar op dezelfde dag weer zijn. Evenzo zult u de Paaswake vieren waar u dat eerder deed: op de rug van Jasconius. Acht maanden later zult u een eiland vinden, dat het Eiland van de Ailbe-gemeenschap heet. Daar viert u dan Kerstmis.'

Na die woorden keerde hij terug naar zijn eigen plaats. De broeders hesen het zeil en voeren de Oceaan op. Ondertussen zongen de vogels als met één stem: *Verhoor ons, o God, onze Heiland, Gij die de hoop zijt van al des aardrijks einden, en van die verre zijn in de zee.*¹⁶

DE TIJD TOT KERSTMIS (12)

(#12) Drie maanden lang zwierf de heilige vader met zijn gemeenschap her en der over de wateren van de Oceaan. Ze konden niets zien behalve lucht en zee. Steeds gebruikten ze om de andere dag of eens per drie dagen de maaltijd.

Op een dag zagen ze een eiland, niet ver bij hen vandaan. Toen ze de kust genaderd waren, dreef de wind hen weg bij de aanlegplaats, en zo voeren ze veertig dagen rond het eiland zonder een aanlegplaats te kunnen vinden. De broeders op het schip

begonnen de Heer in tranen om hulp te bidden, want ze waren bijna aan het eind van hun krachten door de enorme inspanning. Drie dagen bleven ze veel bidden en vasten.

Toen zagen ze ineens een nauwe aanlegplaats, net breed genoeg voor één schip, met twee bronnen, een troebele en een heldere. De broeders snelden er met hun kruiken op af om water te putten. Bij het zien hiervan zei de man Gods: 'Lieve zoons, doe alsjeblieft niet iets wat niet mag zonder toestemming van de ouderen die op dit eiland wonen. Uit eigen beweging zullen ze jullie dat water bezorgen dat jullie nu stiekem willen drinken.'

Toen ze van boord gingen en bedachten welke kant ze op zouden gaan, kwam hun een oude man tegemoet die er heel ernstig uitzag, met witte haren en een helder gezicht. Driemaal viel hij languit op de grond voordat hij de man Gods omhelsde. Maar de heilige Brendan en zijn mensen lieten hem weer van de grond opstaan en ze omhelsden elkaar. De oude man hield de hand van de heilige vader vast en liep met hem een paar honderd meter naar een klooster. De heilige Brendan stond vervolgens met zijn broeders voor de poort van het klooster. 'Wiens klooster is dit?', vroeg hij de oude man, 'of wie heeft er de leiding? En waar komen de mensen die hier wonen vandaan?'

Zo stelde de heilige vader allerlei vragen aan de oude man, maar zonder enig antwoord te krijgen: met een handgebaar beduidde de man heel zachtmoedig dat stilte geboden was.

Zodra de heilige vader begreep wat de regels ter plekke waren, sprak hij zijn broeders toe. 'Denk erom dat jullie je mond houden,' zei hij, 'zodat de broeders hier geen hinder hebben van jullie geklets!'

Na dit gebod kwamen hun ineens elf broeders tegemoet met reliekhouders, kruisen en hymnen, onder het zingen van de regels: 'Sta op uit uw verblijven, heiligen van God, en trek de waarheid tegemoet! Heilig de plaats, zegen het volk en houd ons, uw dienaars, genadig in vrede.'¹⁷ Na dit gezang omhelsde de vader van het klooster de heilige Brendan en zijn metgezellen op volgorde. Evenzo omhelsden zijn ondergeschikten de gemeenschap van de heilige man.

Nadat de vredeskus was uitgewisseld brachten ze hen het klooster binnen, zoals het in westelijke streken de gewoonte is om broeders onder gebed binnen te brengen. Daarna begon de abt van het klooster samen met zijn monniken de voeten van de gasten te wassen, onder het zingen van de antifoon: *Een nieuw gebod*.¹⁸ Toen dat gedaan was, bracht hij hen in volledige stilte naar de refter. Op zijn teken waste men de handen, waarna hij iedereen liet plaatsnemen. Nogmaals gaf hij een teken en één van de broeders

van de vader van het klooster stond op en begon prachtig witte broden en een soort heerlijk smakende wortels op tafel zetten. De broeders zaten op volgorde tussen de gasten. Per twee broeders werd er steeds één heel brood neergezet. Op een teken van de abt zette dezelfde dienaar voor de broeders ook te drinken op tafel.

De abt moedigde de broeders ook aan. 'Uit die bron waaruit jullie vandaag stiekem wilden drinken,' zei hij in alle vriendelijkheid, 'daaruit mogen jullie nu in liefde drinken, in de vreugde en vrees van de Heer. Die andere troebele bron die jullie zagen, daarmee worden elke dag de voeten van de broeders gewassen, want dat water is altijd warm. Het brood dat jullie zagen, daarvan begrijpen we niet hoe het gemaakt wordt of wie het in onze kelder legt. Wel weten we dat het dankzij Gods grote barmhartigheid is dat Zijn dienaren het door een gedienschtig schepsel verstrekt krijgen. Wij zijn hier met vierentwintig broeders en elke dag hebben we twaalf broden te eten, dus één brood per twee man. Op zon- en feestdagen maakt God er een heel brood de man van; de restjes zijn dan nog genoeg voor een avondmaal. Juist bij uw aankomst hadden we zo'n dubbele voorraad!

Zo geeft Christus ons te eten sinds de tijd van de heilige Patricius en de heilige Ailbe, onze vader: dat is nu al tachtig jaar. Maar van ouderdom en zwakte is in onze ledematen nog geen spoor. Op dit eiland hebben we geen voedsel nodig dat op het vuur bereid wordt en we worden nooit bevangen door kou of hitte. Zodra het tijd is voor een mis of een wake, gaan in onze kerk de lampen aan die we dankzij goddelijke voorbeschikking uit ons land hebben meegenomen. Die branden dan tot het dag wordt, zonder ook maar iets te verminderen.'

Nadat ze driemaal hadden gedronken gaf de abt zijn gebruikelijke teken. Daarop stonden de broeders tegelijk op van tafel, in grote stilte en ernst, en gingen zij de heilige vaders voor naar de kerk. Helemaal achteraan liepen de heilige Brendan en de vader van het klooster.

Zodra ze in de kerk waren, kwamen hun ineens twaalf andere broeders tegemoet, die een vlugge kniebuiging maakten en naar buiten gingen. Toen hij hen zag, vroeg de heilige Brendan: 'Waarde Abt, waarom hebben deze mensen niet samen met ons gegeten?'

'Vanwege jullie,' zei de vader, 'want onze tafels zijn niet groot genoeg voor ons allemaal tegelijk. Zij gaan nu eten en het zal hun aan niets ontbreken. Maar laten wij de kerk binnengaan en de Vespers zingen, zodat onze broeders die nu eten op tijd de Vespers na ons kunnen zingen.'

Na het officie van de Vespers bekeek de heilige Brendaan hoe de kerk gebouwd was. Ze was vierkant van oppervlak en bezat zeven lampen, drie voor het altaar in het midden en twee voor elk van de beide andere altaren. Deze altaren waren gemaakt van kristal, bewerkt tot een vierkante vorm. Ook het altaargereedschap was van kristal: de patenen, kelken, ampullen en andere benodigheden voor de eredienst. Er stonden vierentwintig stoelen in een kring in de kerk. De plaats waar de abt zat bevond zich tussen de twee koren: de ene groep begon en eindigde bij hem en zo ook de andere. Niemand aan beide kanten had het gewaagd een vers aan te heffen: alleen de abt mocht dat. In het klooster durfde niemand te spreken of geluid te maken. Als iemand wat wilde, ging hij naar de abt, knielde voor hem en vroeg in gedachten wat nodig was. De heilige vader kreeg dan een plankje en pen, schreef direct op wat God hem ingaf en gaf het aan de broeder die hem om raad vroeg.

Terwijl de heilige Brendaan dit alles bij zichzelf overdacht, zei de abt tegen hem: 'Vader, het is tijd dat we naar de refter teruggaan. Dan kan alles nog bij licht gebeuren.'

Ze gingen erheen op dezelfde manier als voor de maaltijd.

Nadat alle gewone dingen van de dag waren afgehandeld, begaf iedereen zich monter naar de Completen. De abt zette in met het vers *O God, zie toe tot mijn hulp*¹⁹ en ze loofden de Drieëenheid. Vervolgens begonnen ze te zingen: *Wij hebben slecht gehandeld, boosheid bedreven.*²⁰ *Maar Gij, die onze heilige Vader zijt, spaar ons Heer! Ik zal gerust tegelijk mij nederleggen en inslapen. Want Gij, o Heer, Gij alleen stelt mij in veiligheid.*²¹ Vervolgens zongen ze het officie van dat uur.

Na het psalmen zingen gingen alle broeders weg, elk naar zijn cel, en ze namen de gasten mee. Alleen de abt bleef samen met de heilige Brendaan achter in de kerk, wachtend op de komst van het licht. De heilige Brendaan stelde de heilige vader vragen over hun stilzwijgen en leefwijze: hoe konden mensen van vlees en bloed zo leven?

In grote eerbied en nederigheid gaf de vader antwoord. 'Waarde abt,' zei hij, 'voor het aanschijn van mijn Christus zeg ik u: het is nu tachtig jaar dat we op dit eiland wonen. Nooit hebben wij enige menselijke stem gehoord, behalve wanneer we de lof van God zingen. Tussen ons vierentwintigen valt geen woord, hooguit in de vorm van een handgebaar of oogbeweging, en dan nog alleen bij de ouderen. En sinds we hier zijn, heeft geen van ons geleden onder lichamelijke kwalen of onder de geesten die bij de mensen rondwaren.'

‘En wij?’ vroeg de heilige Brendaan, ‘mogen wij hier blijven, of niet?’

‘Nee, dat mag niet,’ zei de abt, ‘want het is niet de wil van God. Maar waarom vraagt u het mij, vader? Heeft God u niet vóór u hier kwam geopenbaard wat u moet doen? U moet met veertien van uw broeders terugkeren naar uw eigen plaats: daar heeft God u een plek bereid waar u begraven zult worden. Twee van uw broeders blijven dan over: de een zal vertrekken naar het zogeheten Kluizenaars-eiland, maar de ander zal een schandelijke dood sterven en veroordeeld worden tot de hel.’

Tijdens dit gesprek zagen ze ineens een vuurpijl uit de lucht schieten: hij vloog door het raam, stak alle lampen voor de altaren aan en vloog meteen weer naar buiten. Het kostbaar licht bleef echter in de lampen. Opnieuw stelde de heilige Brendaan een vraag: ‘Door wie worden die lampen ‘s ochtends gedoofd?’

‘Kom maar mee, dan laat ik u het geheim zien,’ zei de abt. ‘Kijk, hier in de houders ziet u kaarsen branden. Er brandt evenwel niets van op en ze worden niet minder of kleiner. Ook ligt er ‘s ochtends geen as, want het is een geestelijk licht.’

Daarop vroeg de heilige Brendaan: ‘Hoe is het mogelijk dat in een lichaam een onstoffelijk licht stoffelijk schijnt?’

‘Hebt u niet gelezen,’ antwoordde de oude man, ‘van het brandende braambos op de berg Sinäï? Dat braambos bleef toch ook onberoerd door het vuur?’

Heel de nacht bleven ze waken, tot de ochtend.

Toen vroeg de heilige Brendaan verlof om aan zijn reis te beginnen. Maar de oude man antwoordde hem: ‘Nee, vader. U moet met ons Kerstmis vieren, tot aan het Octaaf van de Epifanie.’

Zo bleef de heilige Brendaan met zijn gemeenschap gedurende die tijd bij de vierentwintig vaders op het zogeheten Eiland van de Ailbe-gemeenschap.

DE JAREN ROND (13-20)

(#13) Na afloop van de feestdagen laadden ze proviand in en ontvingen de zegen van de heilige mannen. De heilige Brendaan en zijn volgelingen voeren met hun boot snel de Oceaan op. Door roeien en zeilen kwamen ze met het schip op diverse plaatsen terecht, tot aan het begin van de Vasten.

Op een dag zagen ze niet ver uit de buurt een eiland liggen. Bij het zien hiervan gingen de broeders hard roeien, want ze hadden zwaar te lijden onder honger en dorst. Het eten en drinken was namelijk drie dagen tevoren opgebraakt. De heilige vader zegende de aanlegplaats en iedereen ging van boord.

Men trof een glasheldere bron aan, met allerlei planten en wortels in een kring daaromheen en allerlei vissen die via een stroompje naar zee zwommen. De heilige Brendan zei tot zijn broeders: 'God laat ons hier bijkomen van onze inspanningen. Neem zoveel vissen als we voor het eten nodig hebben en rooster ze op een vuur. Verzamel ook de planten en wortels die de Heer voor Zijn dienaren heeft klaargelegd.'

Dat deden ze.

Toen ze water inschonken om te drinken, zei de man Gods tegen hen: 'Pas op, broeders, dat jullie niet teveel water drinken, anders krijgen jullie er echt last van.'

Maar de broeders legden de waarschuwing van de man Gods verschillend uit: sommigen dronken één beker, anderen twee, de rest drie. Ze vielen in een diepe slaap, de laatste groep drie etmalen, de anderen twee etmalen en de rest een etmaal. De heilige vader bleef onafgebroken tot de Heer bidden ten behoeve van zijn broeders, omdat ze uit pure onwetendheid in gevaar waren geraakt.

Na die drie dagen zei de heilige vader tot zijn metgezellen: 'Beste broeders, dit is levensgevaarlijk! We moeten hier weg, anders overkomt ons misschien nog iets ergers. De Heer heeft in onze behoeften voorzien, maar jullie hebben er verkeerd gebruik van gemaakt. Ga dus maar van dit eiland af, met een voorraad van die vis. Maak er genoeg van klaar voor één maaltijd per drie dagen tot aan Witte Donderdag. En zo ook het water: een beker per broeder per dag, en evenzo de wortels.'

Ze brachten alles aan boord wat de man God hun had aangewezen, hesen het zeil en voeren de Oceaan op in noordelijke richting.

(#14) Na drie etmalen ging de wind liggen. Het leek net of het zeewater gestold was: zo volkomen kalm was het. 'Haal de roeiriemen op,' zei de heilige vader, 'en strijk het zeil. God moet het schip maar sturen waarheen Hij wil.'

Twintig dagen lang zwierf het schip rond. Daarna liet God voor hen weer een gunstige wind opsteken, vanuit het westen. Vervolgens gingen ze weer richting volle zee en voeren verder. Steeds gebruikten ze eens per drie dagen de maaltijd.

(#15) Op een dag zagen ze in de verte een eiland dat leek op een wolk. 'Lieve zoons,' vroeg de heilige Brendan, 'herkennen jullie dat eiland?'

'Nee,' antwoordden zij.

'Maar ik wel,' zei hij. 'Het is niets anders dan het eiland waar we een jaar geleden op Witte Donderdag waren, waar onze goede verzorger woont.'

Uit blijdschap hierover gingen de broeders zo hard roeien als hun krachten het toelieten. De man Gods zag het en zei: 'Wees niet zo dom, broeders, jullie lichaam te vermoeien. De almachtige God is toch stuurman en matroos van ons schip? Laat het aan Hem over. Hij is het die onze tocht leidt zoals Hij het wil.'

Toen ze de kust van het eiland genaderd waren, kwam hun dezelfde verzorger in een bootje tegemoet en bracht hen naar de haven waar ze ook een jaar eerder van boord waren gegaan. Hij verheerlijkte God en kuste de voeten van alle broeders, beginnend bij de heilige vader tot aan de jongste, en zei: *Vreselijk is God in Zijn Heiligdom; Hij, de God van Israel, Hij geeft kracht en sterkte aan Zijn volk! Geloofd zij God!*.²² Na dit vers werd alles van het schip gehaald, en zette de verzorger een tent op en maakte een bad klaar - het was immers Witte Donderdag. Hij stak alle broeders in nieuwe kleren en bediende hen gedurende drie dagen. Ook de broeders vierden met grote toewijding het Lijden van de Heer, tot aan Paaszaterdag.

Zodra de officies van Paaszaterdag waren gehouden, geestelijke offers aan de Heer waren gebracht en het avondmaal was beëindigd, zei dezelfde verzorger tot de heilige Brendaan en zijn mensen: 'Nu moet u vertrekken, ga aan boord. Dan kunt u Paasnacht vieren waar u dat vorig jaar deed, en zo ook Paaszondag tot aan de middag. Daarna vaart u naar het eiland dat het Vogelparadijs heet, waar u een jaar geleden van Pasen tot het Octaaf van Pinksteren bent geweest. Neem al het nodige aan eten en drinken mee. Ik zal u op Beloken Pasen komen bezoeken.'

Ze deden wat hij zei. De verzorger laadde het schip met broden, drank, vlees en andere heerlijkheden, zoveel als het kon hebben. De heilige Brendaan gaf hem de zegen en ging aan boord. Ze voeren meteen weg naar het andere eiland.

Toen ze de plek naderden waar ze van boord moesten gaan, zagen ze ineens de kookpot staan die ze het jaar daarvoor hadden achtergelaten. De heilige Brendaan ging met zijn broeders van boord, zette de hymne van de Drie Jongens²³ in en zong die tot het eind. Na die hymne waarschuwde de man Gods zijn broeders. 'Lieve zoons,' zei hij, 'waak en bid, dat jullie niet in bekoring raken! Bedenk hoe God dit woeste monster waarop wij nu staan de baas is: het legt ons niets in de weg.'

De broeders waakten dus her en der op het eiland, tot aan de Metten. Vervolgens droeg ieder van de priesters zijn mis op aan God, tot het negen uur was. De heilige Brendaan offerde het onbevleete Lam aan God en zei tot zijn broeders: 'Vorig jaar vierde ik hier de Verrijzenis van de Heer. Dat wil ik ook dit jaar doen.'

Vandaar vertrokken ze naar het Vogel-eiland.

Toen ze de beoogde aanlegplaats van het eiland naderden, zongen alle vogels als met één stem: *De redding komt van onze Heer, die op de troon zetelt, en van het Lam.*²⁴ En dan weer: *De Heer God schonk ons het licht: versiert het feest met meien, tot aan de hoornen van het altaar.*²⁵ Met hun stemmen en hun vleugels maakten ze lange tijd geluid, zowat een half uur, totdat de heilige vader met zijn heilige gemeenschap en de hele lading van boord was gekomen en had plaatsgenomen in een tent.

Met zijn dienaren vierde hij daar het Paasfeest. Daarna, op Beloken Pasen, kwam de verzorger naar hen toe, zoals hij had beloofd, met allerlei bruikbare levensmiddelen.

Toen ze weer aan tafel zaten, kwam de eerder genoemde vogel weer op de voorsteven van de boot zitten, met zijn vleugels gespreid. Hij maakte een geluid dat leek op de klank van een groot orgel. Ook toen begreep de man Gods dat de vogel hem iets wilde beduiden. Dit was wat de vogel zei: ‘God heeft vier plaatsen voor u uitgezocht voor vier perioden van het jaar. Dit blijft zo totdat u zeven jaren van pelgrimage hebt vervuld. Op Witte Donderdag bent u bij uw verzorger, die daar ieder jaar zal zijn; op de rug van het monster viert u Pasen; samen met ons viert u het Paasfeest tot aan het octaaf van Pinksteren; en bij de Ailbe-gemeenschap viert u Kerstmis. Na zeven jaren en na allerlei zware beproevingen zult u het Beloofde Land van de Heiligen vinden dat u zoekt. Daar woont u dan veertig dagen, waarna God u terugbrengt naar het land van uw geboorte.’

Zodra de heilige vader dit hoorde, viel hij samen met zijn broeders languit op de grond en bracht dank en hulde aan zijn Schepper. Toen de eerbiedwaardige oude man daarmee klaar was, keerde de vogel terug naar zijn plaats.

Aan het eind van de maaltijd zei de verzorger: ‘Met Gods hulp zal ik weer bij u komen op de dag van de komst van de Heilige Geest over de apostelen. Ik heb dan voorraden voor u bij me.’

Hij kreeg de zegen van de heilige vader en al zijn mensen en keerde terug naar zijn eigen plaats.

De eerbiedwaardige vader bleef het opgegeven aantal dagen ter plekke. Toen de feestdagen voorbij waren, liet de heilige Brendan zijn broeders het schip gereed maken en kruiken vullen uit de bron. Het schip was al in zee getrokken, toen ineens de helper met een schip vol etenswaren bij de broeders verscheen. Hij zette alles in de boot van de heilige man, omhelsde iedereen en keerde terug naar waar hij vandaan kwam.

(#16) De heilige vader voer met zijn makkers de Oceaan op. Veertig dagen werd hun schip voortgedragen. Op een dag verscheen ver achter hen een enorm groot beest, dat schuim briede en

razendsnel de golven doorkliefde alsof het hen wilde gaan verslinden. Toen de broeders dit zagen, riepen ze tot de Heer: 'Red ons, Heer, zodat dit monster ons niet verslindt!'

Maar de heilige Brendaan sprak hun moed in. 'Wees niet bang, kleingelovigen!' zei hij. 'God, die altijd onze beschermer is, zal ons persoonlijk redden uit de muil van dit beest en uit andere gevaren.'

Toen het beest in hun buurt kwam, werd het voorafgegaan door enorm hoge golven, die het schip bereikten. De broeders werden al banger en banger. Ook de eerbiedwaardige oude man hief nu zijn handen ten hemel. 'Heer!' riep hij, 'red Uw dienaren zoals U David hebt gered uit de hand van de reus Goliath. Heer, red ons, zoals U Jona hebt gered uit de buik van de walvis!'

Na die drie aanroepingen kwam er een geweldig monster van de westkant, passeerde hen en ging op het eerste monster af. Onmiddellijk bond het de strijd ermee aan, waarbij het zelfs vlammen uit zijn bek spuwde. 'Kijk eens hier, lieve zoons,' zei de oude man tot zijn broeders, 'wat een grootse daden onze Verlosser verricht! Kijk hoe gehoorzaam de beesten zijn aan hun Schepper. Wacht maar eens hoe dit afloopt. Want dit gevecht zal jullie geen schade berokkenen, maar alleen bijdragen tot de lof van God.'

Na die woorden werd het akelige monster dat de dienaren van Christus achterna zat voor hun ogen gedood en in drie stukken gereten. Het andere monster keerde na zijn overwinning terug naar waar hij vandaan was gekomen.

Op een andere dag zagen ze in de verte een dicht begroeid en ruim eiland. Toen ze de kust ervan naderden en van boord gingen, zagen ze het achterste stuk van het gedode monster. 'Kijk aan!' riep de heilige Brendaan, 'het beest dat jullie wilde verslinden! Nu zullen jullie dat beest verslinden! Op dit eiland zullen jullie lang moeten wachten. Trek de boot dus hoog en droog aan land en zoek een plek in dit bos waar jullie tent kan staan.'

De heilige vader wees hun persoonlijk de plek waar ze moesten blijven. Ze deden zoals hij zei en legden alle spullen in de tent. Toen zei de heilige Brendaan tegen zijn broeders: 'Sla nu een voorraad van dit monster in voor drie maanden. Want nog vannacht wordt het kadaver verslonden door de beesten.'

Tot de avond droegen ze stukken vlees weg, zoveel als ze nodig hadden, volgens de opdracht van de heilige vader. Maar toen de broeders dit allemaal af hadden, vroegen ze: 'Waarde abt, hoe kunnen wij hier leven zonder water?'

'Is het soms moeilijker voor God,' zei hij, 'om jullie water te geven dan eten? Ga dan zuidwaarts op dit eiland en jullie zullen

een heel heldere bron vinden en veel planten en wortels. Haal me daar een voorraad vandaan, zoveel als passend is.'

Ze vonden inderdaad alles zoals de man Gods het had voorspeld. Drie maanden bleef de heilige Brendaan daar, want er was storm op zee en krachtige wind en wisselvallig weer met regen en hagel.

De broeders gingen kijken naar wat de man Gods over dat monster had gezegd. Toen ze aankwamen op de plek waar het kadaver had gelegen, vonden ze niets behalve botten. Meteen gingen ze terug naar de man Gods. 'Abt,' riepen ze, 'het is precies zoals u zei!'

'Ja, lieve zoons,' zei hij, 'ik weet wel dat jullie wilden nagaan of ik gelijk had of niet. Ik geef jullie nóg een teken: vannacht spoelt hier een stuk van een vis aan, waar jullie morgen van zullen eten.'

De volgende dag gingen de broeders naar de plek en ze vonden het er precies zoals de man Gods had voorspeld. Ze brachten zoveel mee als ze konden dragen. 'Bewaar het zorgvuldig,' zei de eerbiedwaardige vader, 'ingelegd in zout. Jullie zullen het nog nodig hebben. Want vandaag brengt de Heer kalm weer, evenals morgen en overmorgen. De hoge zee en golfslag houden dan op en wij gaan hier weg.'

Na de genoemde dagen gaf de heilige Brendaan zijn broeders opdracht het schip te laden, waterzakken en kruiken te vullen, en planten en wortels te verzamelen voor zijn eigen gebruik (want sinds de vader priester was, had hij nooit ergens van geproefd waar vlees, en dus de geest van het leven, in zat).

Zodra alles op het schip geladen was, hesen ze het zeil en voeren weg in noordelijke richting.

(#17) Op een dag zagen ze een eiland in de verte. 'Zien jullie dat eiland?' vroeg de heilige Brendaan.

'Ja,' antwoordden ze.

'Er wonen drie groepen op dat eiland' zei hij. 'Eén van kleine jongens, een van jongeren en een van ouderen. En dan nog iets: één van jullie zal daar op pelgrimage gaan.'

De broeders vroegen hem wie dat was. Toen ze bij die gedachte bleven en hij zag dat ze bedroefd waren, zei hij: 'Dit is de broeder die hier zal moeten blijven.'

Het ging om een van de drie broeders die de heilige Brendaan vanuit zijn klooster achterna waren gekomen (over deze drie had hij aan zijn broeders een voorspelling gedaan, op het moment dat ze in hun vaderland sloop gingen.)

Ze naderden het eiland en het schip legde aan. Het eiland was buitengewoon vlak: het leek hun op één lijn te liggen met de

zee en het bevatte geen bomen of iets anders dat wind kon vangen. Het was zeer ruim en was overdekt met witte en paarse vruchten.²⁶ Daar zagen ze drie koren, zoals de man Gods had voorspeld, steeds op een steenworp afstand van elkaar. Ze wisselden voortdurend van plaats, waarbij het eerste koor op één plek bleef staan en zong: *de heiligen gaan van kracht tot kracht; men zal de God der goden zien in Sion.*²⁷ Terwijl het eerste koor zijn vers uitzong, ging het tweede koor staan en begon aan hetzelfde gezang en zo ging dat onafgebroken door. Het eerste koor bestond uit jongens in witte kleren, het tweede droeg blauwe kleren en het derde paarse overkleden.

Het was tien uur toen ze de haven van het eiland binnengingen. Op het uur van de Sext begonnen de koren tegelijk *God zij ons genadig*²⁸ te zingen, tot het eind, en *God, zie toe tot mijn hulp*,²⁹ evenals de derde psalm van dat uur: *ik had geloof*,³⁰ en een gebed als eerder vermeld. Evenzo zong men bij de None drie andere psalmen: *Uit de diepten*³¹ en *O, hoe goed*³² en *Jeruzalem, prijs de Heer*.³³ En bij de Vespers zongen ze *U komt lofzang toe, o God, op Sion*³⁴ en *Loof de Heer, mijn ziel! O Heere, mijn God!*³⁵ en de derde psalm van dat uur *Looft de Heer, gij Zijn dienaren*,³⁶ zittend zongen ze daarna de vijftien trappsalmen.³⁷

Toen ze klaar waren met dat gezang, kwam er dadelijk boven het eiland een wonderlijk lichtende wolk hangen, die zo dicht was dat ze niet meer konden zien wat ze eerst zagen. Wel bleven ze de stemmen horen die de eerder genoemde gezangen onafgebroken bleven zingen tot de Metten. Toen zetten de koren *Looft de Heer van uit de hemelen in*,³⁸ gevolgd door *Zingt de Heere*³⁹ en als derde *Looft de Heer in Zijn heiligdom*.⁴⁰ Daarna zongen ze nog twaalf psalmen in de volgorde van het Psalter.

Bij dageraad was de wolk boven het eiland verdwenen. Direct zongen ze nog drie psalmen: *O God, wees mij genadig*,⁴¹ *O God, mijn God, tot U waak ik op in de vroege morgen*⁴² en *Heere, Gij waart onze toevlucht*.⁴³ Bij de Terts zongen ze drie andere, namelijk *Alle gij volkeren*,⁴⁴ *God, door Uw naam*⁴⁵ en als derde *Ik heb de Heer lief, omdat*⁴⁶ met het *Alleluja*. Daarna offerden ze het onbevleete Lam en gingen allen ter communie, met de woorden 'Neemt dit heilig lichaam van onze Heer en het bloed van onze Redder, tot het eeuwig leven.'⁴⁷

Na voltooiing van het offer kwamen er twee uit het koor van jongemannen met een mand vol paarse vruchten, die ze aan boord van het schip brachten. 'Hier,' zeiden ze 'neem fruit mee van het Eiland van de Sterke Mannen. Geef ons dan onze broeder en ga heen in vrede.'

De heilige Brendaan riep de bewuste broeder bij zich. 'Omhels je broeders,' zei hij tegen hem, 'en ga mee met de mensen die je roepen. Een goed uur was het waarop je moeder jou ontving: want nu mag jij in deze goede gemeenschap wonen!'

De broeder omhelsde iedereen en de heilige vader. Daarna zei de heilige Brendaan: 'Mijn zoon, gedenk de grote weldaden die God je in dit leven bewezen heeft! Ga heen en bid voor ons.'

Meteen volgde hij de twee jongemannen naar hun zanggroep.

De eerbiedwaardige vader voer met zijn makkers weg. Om drie uur gaf hij zijn broeders opdracht hun lichaam te sterken met de vruchten van het Eiland van de Sterke Mannen. Na die opdracht pakte de man Gods een van die vruchten. Toen hij zag hoe groot en sappig die was, zei hij vol bewondering: 'Zulke grote vruchten heb ik nog nooit gezien of geplukt.'

Ze waren namelijk zonder uitzondering zo groot als een flinke bal. Daarna liet de man Gods zich een kom geven, waarin hij een vrucht uitperste. Dit leverde een derde liter sap op, dat hij in twaalf porties deelde en zo aan de twaalf broeders gaf. Aldus was iedere vrucht voldoende voor twaalf dagen voeding van een broeder, die dan steeds een smaak van honing in zijn mond had.

(#18) Na een aantal dagen besloot de heilige vader tot drie dagen vasten. Toen die achter de rug waren, kwam ineens een grote vogel rond de boot vliegen, met in zijn bek een tak van een of andere boom die ze niet kenden. Aan het uiteinde ervan zat een tros bijzonder rode druiven. De vogel liet de tak los boven de schoot van de heilige vader. Daarna riep de heilige Brendaan zijn broeders bij zich. 'Kijk eens!' zei hij. 'Neem nu dit maal dat God jullie heeft gezonden!'

De druiven waren als appels zo groot. De man Gods deelde ze uit aan de broeders, ieder één, en zo hadden ze voor twaalf dagen voldoende.

Opnieuw ging de man Gods samen met zijn broeders over tot zo'n driedaagse vasten. Op de derde dag zagen ze niet ver uit hun buurt een eiland, dat in zijn geheel dicht begroeid was met bomen. Daaraan hing fruit, van die druiven, in onbegrijpelijke overvloed. Ja, de bomen waren allemaal naar de grond gebogen; ze hadden allemaal dezelfde vruchten, van dezelfde kleur. Geen boom was onvruchtbaar en geen boom op heel dat eiland was van een andere soort.

De broeders bereikten een aanlegplaats. De man Gods ging van boord en begon het eiland rond te gaan. Er hing een geur als in een huis vol granaatappels. De broeders bleven nog op het schip wachten totdat de man Gods bij hen terugkwam. Intussen blies de

wind hen een overheerlijke geur toe, die maakte dat ze hun vasten haast vergaten. De eerbiedwaardige vader vond zes rijke bronnen met daarbij groene planten en allerlei wortels. Hij nam wat van de eerste vruchten van het eiland mee en ging terug naar zijn broeders. 'Kom van boord,' zei hij, 'en zet de tent op! Geniet van de heerlijke vruchten van dit land dat God ons heeft getoond!'

Zo leefden ze veertig dagen van de druiven, de planten en de wortels van de bronnen. Na die tijd gingen ze weer aan boord, met zoveel vruchten bij zich als hun schip kon hebben.

(#19) Zodra ze aan boord waren, hesen ze het zeil naar gelang de windrichting. Tijdens hun tocht zagen ze een vogel die 'griffioen' heet: hij kwam hun van verre tegemoet gevlogen. De broeders zagen het en zeiden tegen de heilige vader: 'Dat beest komt ons verslinden!'

'Wees niet bang!' zei de man Gods tegen hen. 'God is onze Helper en ook dit keer beschermt hij ons.'

Het beest strekte zijn klauwen al uit om de dienaren van God te pakken. Maar plotseling was daar de vogel die hun eerder de tak met fruit had gebracht: razendsnel vloog deze de griffioen tegemoet, die hem meteen wilde verslinden. Maar de vogel verdedigde zich, won uiteindelijk en krabde de griffioen de ogen uit. Daarna vloog de griffioen omhoog, bijna tot buiten het zicht van de broeders. Maar de dodelijke vogel liet hem niet gaan voordat hij hem ook echt gedood had. Het bewijs: de broeders zagen het kadaver naast hun schip in zee vallen. De tweede vogel keerde terug naar zijn eigen plaats.

(#20) Een paar dagen later zagen de heilige Brendaan en zijn zeelieden het eerder genoemde eiland van de Ailbe-gemeenschap. Daar vierde hij met zijn broeders Kerstmis. Na de feestdagen ontving de heilige vader de zegen van de abt en zijn ondergeschikten.

Vervolgens voer hij lange tijd rond op de Oceaan, behalve tijdens de genoemde feestdagen, dus met Pasen en Kerstmis. Dan mocht hij namelijk rusten op de al genoemde plaatsen.

GEZEGEND GEBIED (21-22)

(#21) Op een keer, toen de heilige Brendaan op zijn schip het feest van de Apostel Petrus had gevierd, bleek de zee ineens zo helder dat ze alles in het water konden zien. Toen ze de diepte in keken, zagen ze allerlei soorten beesten op de bodem liggen. Het leek wel of ze die aan konden raken, zo helder was het zeewater. Ze lagen daar als schapen in een wei. Ze waren met zoveel dat het wel een

stad leek en ze vormden kringen doordat elk beest met zijn kop op zijn voorganger rustte.

De broeders vroegen de eerbiedwaardige vader om in stilte de mis op te dragen, zodat de beesten het niet zouden horen en niet omhoog zouden komen om hen te achtervolgen. De heilige vader glimlachte. 'Vreemd dat jullie zo dom doen!' zei hij. 'Waarom zijn jullie bang voor deze beesten? Jullie waren toch ook niet bang voor de verslinder en meester van alle zeebeesten? Meerdere malen hebben jullie op zijn rug gezeten en psalmen gezongen. Ja, jullie hebben er hout gehakt, vuur gestookt en vlees gekookt. Dus waarom zijn jullie nu bang? Is onze Heer Jezus Christus niet de God aller dieren, Hij die alles wat leeft de baas is?'

Na die woorden begon hij te zingen, zo hard als hij kon. De rest van de broeders bleef naar de beesten kijken. Bij het horen van het gezang kwamen de beesten van de bodem omhoog en gingen rond het schip zwemmen. De broeders konden aan alle kanten niets anders meer zien, zoveel verschillende beesten zwommen er. Toch kwamen ze niet tot bij het schip, maar bleven wijd en zijd op en neer zwemmen, totdat de man Gods klaar was met zijn mis. Daarna was het of de beesten allemaal de vlucht namen: via verschillende wegen in het water zwommen ze weg uit het zicht van de dienaren van God.

Ruim acht dagen duurde het, ondanks gunstige wind en bollend zeil, voordat de heilige Brendaan de heldere zee was overgestoken.

(#22) Op een dag, toen ze hun missen gevierd hadden, zagen ze een pilaar in zee. Zo te zien was het niet ver bij hen vandaan, maar het kostte hun drie dagen om er in de buurt te komen. Zodra de man Gods in de buurt was, keek hij naar boven, maar hij kon de top niet zien, zo hoog was de pilaar, hoger dan de lucht! Verder was hij helemaal omgeven met een wijdmazig net, op zo'n manier dat een schip door de openingen kon varen. Ze wisten niet van welk materiaal het net was gemaakt: het was zilverkleurig maar leek hun harder dan marmer. De pilaar zelf was van het helderste kristal.

Toen sprak de heilige Brendaan tot zijn broeders: 'Haal de roeiriemen aan boord en laat de mast en het zeil zakken. Een paar van jullie moeten intussen de rand van het net vasthouden.'

Het omhulsel lag aan alle kanten op een flinke afstand van de pilaar, zowat een mijl, en het stak evenver de diepte in. De broeders deden wat hun was gezegd. 'Laat het schip door een maas naar binnen' zei de man Gods vervolgens, 'dan kunnen we eens goed kijken naar de grote gaven van onze Schepper.'

Ze gingen naar binnen en keken rond. De zee leek hun wel van glas, zo helder was ze: ze konden alles in het water zien. Want

ze hadden zicht op de basis van de pilaar en op de onderrand van het net, dat ook op de bodem rustte. Het zonlicht was onder water niet zwakker dan erboven. De heilige Brendaan mat de lengte en breedte van een van de mazen: vier el aan alle vier de zijden.

De hele dag voeren ze langs één zijde van de pilaar en zelfs in de schaduw ervan voelden ze de warmte van de zon. Zo ging het tot drie uur. De man Gods bleef steeds de maat nemen van de zijkant: elk van de vier zijden van de pilaar mat veertienhonderd el. Vier dagen was de eerbiedwaardige vader zo aan de gang tussen de vier hoeken van het bouwsel.

Op de vierde dag vonden ze een kelk van hetzelfde materiaal als het net en een pateen met dezelfde kleur als de pilaar. Ze lagen in een venster in de pilaar, aan de zuidzijde. Meteen pakte de heilige Brendaan deze spullen op en zei: 'Onze Heer Jezus Christus heeft ons dit wonder getoond. En om het aan veel mensen te kunnen tonen zodat ze het geloven, heeft Hij me deze twee gaven geschonken.'

Onmiddellijk gaf de man Gods zijn broeders opdracht het heilig officie te houden en dan de maaltijd te gebruiken (want vanaf het moment dat ze de pilaar hadden gezien, hadden ze geen tijd over gehad om eten of drinken tot zich te nemen).

Na de nacht zetten de broeders koers in noordelijke richting. Ze voeren een opening door en zetten daarna de mast op en hesen het zeil; een paar van de broeders hielden de rand van het net vast totdat aan boord alles klaar was. Zodra het zeil gespreid was, kregen ze een gunstige wind in de rug. Ze hoefden helemaal niet te roeien, alleen de touwen en het roer vast te houden. Zo zeilde de boot gedurende acht dagen noordwaarts.

VERDOEMD GEBIED (23-25)

(#23) Na die acht dagen zagen ze niet ver uit de buurt een ruig, rotsachtig eiland liggen, bezaaid met sintels. Bomen en gras waren er niet, maar het stond vol met smidsen. 'Werkelijk, broeders,' zei de eerbiedwaardige vader tegen zijn broeders, 'ik voel me ongemakkelijk bij dit eiland. Ik wil er niet naartoe gaan of zelfs maar in de buurt komen, maar de wind voert ons er rechtstreeks op af.'

Toen ze er op een steenworp afstand langs voeren, hoorden ze het geluid van blaasbalgen: het was of het donderde. Ook hoorden ze slagen van hamers op ijzer en aambeelden. Op dat moment wapende de heilige vader zich met het kruisteken. Hij maakte dit naar alle vier richtingen en zei: 'Heer Jezus Christus, bevrijd ons van dit eiland!'

Zo bad de man Gods. Ineens kwam een van de bewoners van het eiland naar buiten, vermoedelijk om het een of ander te doen. Hij was helemaal behaard en zat vol sporen van vuur en duisternis. Zodra hij de dienaren van God langs het eiland zag varen, ging hij terug zijn smidse in. De man Gods wapende zich opnieuw en zei tegen zijn broeders: 'Lieve zoons, hijs het zeil nog hoger en roei zo hard jullie kunnen. Weg van dit eiland!'

Hij was nog niet uitgesproken of de barbaar kwam naar de kust rennen, vlakbij hen. Hij hield een tang vast met een enorm, witheet brok gloeiende sintels. Dat brok slingerde hij naar de dienaars van Christus, maar ze liepen geen schade op: het vloog een paar honderd meter aan hen voorbij. Waar het in zee viel, begon het water te koken alsof er een vulkaan lag en steeg er rook op uit zee als uit een brandende oven.

Toen de man Gods ongeveer een mijl verder was dan waar het brok gevallen was, kwamen alle bewoners van het eiland naar de kust lopen, allemaal met zo'n brok. Sommigen slingerden hun brokken achter de dienaren van Christus in zee, de een na de ander, en telkens gingen ze terug hun smidsen in om hun projectielen te laten ontbranden. Het leek of heel het eiland als één grote oven in brand stond en de zee borrelde als een pot vol vlees die aan de kook raakt als het vuur eronder goed is.

Heel de dag hoorden ze een vreselijk gekrijs van dat eiland komen. Zelfs toen het niet meer in zicht was, bereikte het gekrijs van de eilandbewoners nog hun oren en de enorme stank hun neus. De heilige vader stak zijn monniken een hart onder de riem. 'Strijders van Christus!' zei hij, 'hou nu vast aan een waarachtig geloof en aan jullie geestelijke wapens. Want we zijn nu in de buurt van de hel. Dus waak en wees moedig!'

(#24) Daags daarna zagen ze een hoge berg in de Oceaan, niet ver in noordelijke richting. De berg was omgeven met een soort dunne wolken en er kwam veel rook van zijn top af. Onmiddellijk dreef de wind hen vliegensvlug naar de kust van dat eiland, totdat het schip vlakbij land tot stilstand kwam. De oever was heel hoog, ja, de bovenkant ervan was amper te zien. Verder was hij gitzwart en opvallend recht als een muur.

Eén broeder sprong van boord. Hij was de laatst overgeblevene van de drie broeders die de heilige Brendaan vanuit zijn klooster waren gevolgd. Hij begon te lopen naar waar de oever uit zee oprees. 'Vader!' riep hij ineens uit, 'het gaat verkeerd met me! Ze sleuren me van u weg en ik heb geen kracht om weer bij u te komen!'

Meteen trokken de broeders het schip het water in en riepen de Heer aan met de woorden ‘Wees ons genadig, Heer, wees ons genadig!’

De eerbiedwaardige vader zag met zijn makkers hoe die arme man door een menigte demonen werd weggesleept om gemarteld te worden en hoe hij in hun midden vlam vatte. ‘Het gaat verkeerd met jou, mijn zoon.’ zei hij. ‘Je krijgt nu nog bij leven het einde dat je verdient.’

Opnieuw voerde een gunstige wind hen weg, in zuidelijke richting. Toen ze van flinke afstand nog eens terugkeken naar het eiland, zagen ze hoe de berg helemaal onder de rook zat en hoe hij vlammen hoog de lucht in spuwde en dan weer in zich opzoog. Het leek of de hele berg, van boven tot onder, één grote brandstapel was.

(#25) Zeven dagen lang voer de heilige Brendaan zuidwaarts. Daarna zagen ze in zee iets als de contouren van een man die op een rots zat, met op een paar meter ervoor een zeil aan twee ijzeren staken. Het geheel was een speelbal van de golven, als een bootje midden in een storm. Sommige van de broeders zeiden dat het een vogel was, andere dachten meer aan een schip. De man Gods hoorde hoe zij er met elkaar over praatten. ‘Ophouden met dat gekibbel!’ zei hij, ‘Zet koers naar die plek.’

Toen de man Gods daar in de buurt kwam, gingen de golven rondom liggen: ze leken wel gestold. Zij troffen een rots aan, met daarop een behaarde, lelijke man. Wanneer de golven van alle kanten op hem af rolden, sloegen ze hem tot op het hoofd, en wanneer ze dan terugweken werd de kale rots zichtbaar waarop de arme man zat. En de lap die voor hem hing werd door de wind nu eens van hem weggetrokken, dan weer in zijn ogen en voorhoofd geslagen.

De zalige Brendaan vroeg hem wie hij was, wat hij misdaan had dat hij hierheen gestuurd was, of waarom hij zo’n boete verdiende.

‘Ik ben de ongelukkige Judas,’ antwoordde hij, ‘de allerslechtste koopman. Dat ik hier ben, heb ik niet verdiend, nee, dat is dankzij de de onuitsprekelijke genade van Jezus Christus. Dit hier geldt voor mij niet als een plaats van straf, maar als een gunst van de Verlosser, ter ere van de Verrijzenis van de Heer.’ (Het was die dag zondag.) ‘Want wanneer ik hier zit, is het voor mij of ik in een paradijs van luxe ben. Met angst en beven denk ik aan de folteringen die mij nog deze avond wachten. Want dag en nacht brand ik als een brok lood, dat in een pot vloeibaar wordt, midden in die berg die jullie hebben gezien, waar Leviathan en zijn trawanten zijn. Ik bevond me daar toen hij jullie broeder opslokte.

Vandaar de blijdschap van de hel! Die braakte enorme vlammen uit, zoals altijd wanneer zij zielen van goddelozen verslindt. Maar hier mag ik op adem komen, iedere zondag, van de vooravond tot de avond, en verder van Kerstmis tot Epifanie, van Pasen tot Pinksteren, op de Onbevleete Ontvangenis van de Moeder Gods en op Haar Tenhemelopneming. Daarna en daarvoor word ik gefolterd in het diepst van de hel, samen met Herodes, Pilatus, Annas en Caiphas. Daarom bezweer ik u, bij de Verlosser van de wereld: alstublieft, doe voorspraak voor mij bij de Heer Jezus Christus, dat ik hier mag blijven tot morgenvroeg! Anders zou het vlak na uw aankomst zijn dat de duivels mij weer folteren en meevoeren naar mijn slechte erfdeel, waarvoor ik een slechte prijs heb betaald.'

Opnieuw stelde de man Gods hem een vraag: 'Waartoe dient die lap?'

'Die lap heb ik ooit aan een lepralijder gegeven, toen ik nog kassier van de Heer was. Maar wat ik gaf was niet van mij, want het was van de Heer en zijn broeders. Daarom heb ik nu meer last dan gemak van die lap. En de ijzeren staken waaraan de lap hangt, die heb ik aan de priesters van de tempel gegeven om kookpotten tegenaan te zetten. En de steen waarop ik zit, daarmee vulde ik een kuil in de weg, zodat de voorbijgangers hun voeten niet zouden bezeren. Dat was voordat ik leerling van de Heer was.'

Zodra de schemer inviel over de baren, kwam ineens een ontelbare massa demonen opzetten, die de baren rondom aan het zicht onttrok. 'Weg van ons, man Gods!' krijsten ze. 'Want wij kunnen niet bij onze makker komen, totdat jij bij hem weg bent. Maar we durven onze voorman niet onder ogen te komen voordat we hem zijn kameraad teruggeven. Je berooft ons van ons hapje! Bescherm hem vannacht niet!'

'Niet ik bescherm hem,' sprak de man Gods, 'maar de Heer Jezus Christus. Die heeft hem toegestaan hier vannacht tot morgen te blijven.'

'Hoezo roept u de naam van de Heer over hem aan?' vroegen de demonen. 'Hij is toch zelf de verrader van de Heer?'

Daarop sprak de man Gods: 'Ik gelast jullie, in de naam van de Heer Jezus Christus, om hem vannacht tot morgenvroeg geen haar te krenken.'

De nacht ging voorbij en 's ochtends vroeg hervatte de man Gods zijn tocht. Ineens onttrok een eindeloze massa demonen de zee aan het zicht en begon verschrikkelijk tekeer te gaan. 'Jij, man Gods!' riepen ze. 'Vervloekt is je komst en je vertrek! Want onze voorman heeft ons vannacht gezeseld en ervan langs gegeven omdat we die vervloekte gevangene niet bij hem brachten!'

‘Die vloek van jullie,’ zei de man Gods, ‘treft niet ons, maar jullie zelf. Wie door jullie wordt vervloekt is gezegend, en wie wordt gezegend, die is vervloekt!’

‘De arme Judas krijgt deze week dubbele straf,’ antwoordden ze, ‘omdat ú hem vannacht hebt beschermd.’

‘Nee,’ zei de eerbiedwaardige vader, ‘daar hebben jullie niets over te zeggen. En jullie voorman ook niet. Het is een zaak van de Heer alleen.’ En hij zei erbij: ‘Ik gelast jullie en jullie voorman, in de naam van onze Heer Jezus Christus, deze man niet zwaarder te pijnigen dan voorheen.’

Zij antwoordden: ‘Ben jij soms de Heer van allen, zodat wij zouden luisteren naar jouw woorden?’

‘Ik ben Zijn dienaar,’ gaf hij ten antwoord. ‘Alwat ik in Zijn naam gelast, dat gebeurt ook met deze man. De Heer heeft mij die taak gegeven.’⁴⁸

De demonen volgden hem totdat ze Judas niet meer konden zien. Toen keerden ze terug en tilden die ongelukkige ziel op in hun midden, met grote kracht en onder luid gekrijs.

DE LAATSTE ETAPPES (26-27)

(#26) De heilige Brendaan voer met zijn medestrijders in zuidelijke richting, in alles God verheerlijkend. Op de derde dag zagen ze een eind verder zuidwaarts een klein eiland. De broeders gingen hard roeien en kwamen al in de buurt van dat eiland. ‘Mannen, broeders,’ zei de heilige Brendaan toen tegen hen, ‘vermoei jullie lichamen niet onnodig, want jullie hebben al inspanning genoeg. Met het Paasfeest dat nu snel komt is het zeven jaar geleden dat we ons vaderland hebben verlaten. Zo dadelijk zien jullie de geestelijke kluizenaar Paulus, die al zestig jaar zonder enig lichamelijk voedsel op dit eiland woont. De dertig jaar daarvóór kreeg hij eten van een beest.’

Ze kwamen in de buurt van de kust, maar konden geen plek vinden om erop te komen vanwege de hoogte van de oever. Het eiland was klein en helemaal rond, met een omtrek van een paar honderd meter. Aarde zat er niet op, maar het was een kale rots, een soort vuursteen, even hoog als ze lang en breed was. Zij roeiden eromheen en vonden een nauwe aanlegplaats; de voorstevan van het bootje paste er maar net in en het was erg moeilijk om van boord te gaan. Toen zei de heilige Brendaan tot zijn broeders: ‘Blijf hier wachten tot ik terugkom. Jullie mogen niet op het eiland komen zonder toestemming van de man Gods die hier woont.’

Toen de eerbiedwaardige vader op het hoogste punt van het eiland kwam, zag hij aan de oostkant twee grotten, met de ingangen tegenover elkaar. Ook was er een kleine bron, rond als een bord, die ontsprong aan de rots bij de ingang van de grot waar de strijder van Christus leefde; waar de bron opsprong werd het water meteen opgezogen door de rots. De heilige Brendaan ging naar de ingang van de ene grot. Toen kwam hem uit de andere grot een oude man tegemoet, met de woorden *O, hoe goed en hoe aangenaam is het, als broeders te zamen wonen!*⁴⁹

Na die woorden beduidde hij de heilige Brendaan al zijn broeders van de boot te laten komen. Hij omhelsde hen en zij hem, en ze gingen zitten. Daarbij noemde hij elk van hen bij zijn eigen naam. Toen de broeders dat hoorden, waren ze heel verbaasd, niet alleen over zijn voorspellende gave, maar ook over hoe hij eruit zag. Hij was namelijk van top tot teen bedekt door zijn hoofdhaar, baard en ander haar. Dit haar was wit als sneeuw, door zijn hoge ouderdom. Alleen zijn gezicht en ogen waren nog te zien. Verder had hij niets aan, behalve dan die haren die uit zijn eigen lichaam kwamen.

Bij het zien hiervan kreeg de heilige Brendaan droevige gedachten. 'Het is verkeerd met mij.' zei hij. 'Ik draag een monnikshabijt en ik heb een hoop monniken onder mijn gezag, maar hier zie ik een mens die al in de toestand van een engel is: hij leeft nog naar het vlees, maar is onberoerd door lichamelijke zonden.'

'Eerbiedwaardige vader,' zei de man Gods, 'hoe groot en prachtig zijn de wonderen die God u heeft getoond! Aan geen enkele heilige vader heeft hij die laten zien. En dan zegt u in uw hart dat u niet waardig bent het monnikshabijt te dragen? Terwijl u méér bent dan een monnik? Een monnik heeft het werk van zijn handen om zich te kleden. Maar u bent zeven jaar lang op mysterieuze wijze door God gevoed en gekleed, samen met uw gemeenschap. En ik? Ik zit hier zielig als een vogel op deze rots, naakt en wel, afgezien van mijn haren!'

Toen vroeg de heilige Brendaan hem hoe hij daar gekomen was, waar hij vandaan kwam en hoe lang hij het leven daar al uit had weten te houden.

'Ik heb geleefd in het klooster van de heilige Patrick,' antwoordde hij, 'vijftig jaar lang. Ik was daar de opzichter van het kerkhof. Op een dag, toen mijn superieur me een plek had aangewezen om een graf te delven voor een overledene, zag ik ineens een oude man die ik niet kende. "Nee, broeder," zei hij tegen me, "graaf daar geen kuil, want daar is het graf van een ander."

Ik zei tegen hem: "Vader, wie bent u?"

"Herken je me niet?" vroeg hij, "ik ben toch je abt?"

"De heilige Patrick is mijn abt!"

"Ja," zei hij, "maar dat ben ik. Gisteren ben ik uit de wereld heengegaan. Dat daar is de plek voor mijn graf. Delf jij nu hier een graf voor onze broeder en vertel niemand wat ik je zei. Morgen moet je dan naar de kust gaan, waar je een bootje aantreft. Stap in, dan brengt het je naar de plek waar je op de dag van je dood moet wachten."

's Ochtends ging ik naar de kust, zoals de heilige vader me had opgedragen, en vond daar wat hij me had voorspeld. Ik ging aan boord van het bootje en begon te varen, drie dagen en drie nachten. Daarna gaf ik het schip over aan de wind, om het te voeren waarheen hij maar wilde. Op de zevende dag zag ik dan deze rots, waar ik meteen opgeklommen ben. Het bootje liet ik wegdrijven: ik gaf het een zet met mijn voet, zodat het zou terugvaren naar waar het vandaan was gekomen. Dadelijk zag ik het vliegensvlug de golven van de zee doorkruisen op weg terug naar zijn vaderland. Ik ben hier gebleven.

Om drie uur kwam er een otter uit zee met een maal voor mij: hij had een vis in zijn bek. In zijn voorpoten droeg hij een bundel rijshout om een vuur te maken, terwijl hij op zijn achterpoten liep. Hij legde de vis en de struiken voor mij en keerde terug naar waar hij vandaan was gekomen. Ik pakte een stuk ijzer, sloeg het op de vuursteen, maakte vuur op het rijshout en bereidde de vis. Zo ging dat dertig jaar lang: om de drie dagen kwam dezelfde dienaar met dat voedsel, zo'n vis die goed was voor drie dagen. Ik at dan een derde deel van de vis per dag. Dorst had ik helemaal niet, dankzij Gods genade, maar 's zondags kwam er altijd een beetje water uit die rots, waaruit ik te drinken kon nemen en mijn kruik kon vullen om mijn handen te wassen.

Na dertig jaar vond ik die grotten en die bron hier. Daar leef ik van. Zestig jaar lang al leef ik zonder enig voedsel, afgezien van deze bron. Zo ben ik dus al negentig jaar op dit eiland: dertig jaar heb ik op vis geleefd en zestig jaar op het water van deze bron. Vijftig jaar had ik al in mijn vaderland geleefd, dus het totaal van mijn levensjaren tot nu toe is honderdveertig. En hier moet ik dan, zoals me voorspeld was, de dag des oordeels afwachten, in het vlees.

Ga dan naar jullie vaderland en neem jullie kruiken mee, gevuld uit deze bron. Want jullie zullen het nodig hebben: er rest jullie nog een tocht van veertig dagen, dat is tot Paaszaterdag. Heilige Zaterdag, Pasen en het octaaf van Pasen zullen jullie vieren waar je dat al zes jaar gedaan hebt. Dan krijgen jullie de zegen

van jullie verzorger en vertrekken jullie naar het Beloofde Land van de Heiligen. Daar blijven jullie veertig dagen. Daarna zal de God van jullie vadersen jullie gezond en ongedeerd weer terugbrengen naar het land van jullie geboorte.'

(#27) De heilige Brendaan en zijn broeders kregen de zegen van de man Gods en vertrokken in zuidelijke richting. De hele veertigdagentijd bleven ze varen. Met hun bootje kwamen ze her en der terecht, terwijl hun enige voedsel het water was dat ze op het eiland van de man Gods hadden gekregen. Eens in de drie dagen namen ze ervan en ze hadden helemaal geen honger of dorst en bleven allemaal goed te pas. Toen bereikten ze op Heilige Zaterdag, zoals de man Gods voorspeld had, het eiland van hun eerder genoemde verzorger.

Zodra ze aanlegden, kwam hij hun in grote blijdschap tegemoet en hielp iedereen persoonlijk het schip af. Ze hielden het goddelijk officie van de heilige dag, waarna hij hun een maal voorzette. 's Avonds gingen ze weer aan boord en de man ging met hen mee.

Op hun tocht troffen ze dadelijk al het monster aan op zijn gebruikelijke plaats. Ze zongen er heel de nacht de lof van God en 's ochtends ook nog de mis. Aan het slot van de mis begon Jasconius zijn eigen weg te gaan, waardoor alle broeders die bij de heilige Brendaan waren tot God uitriepen: *Verhoor ons, o God, onze Heiland, Gij die de hoop zijt van al des aardrijks einden, en van die verre zijn in de zee.*⁵⁰ Maar de heilige Brendaan stelde zijn broeders gerust met de woorden: 'Wees niet bang. Er zal jullie niets overkomen, maar we krijgen hulp op onze reis.'

Het zeemonster koerste recht op de kust van het Vogeleiland af. Daar bleven ze tot het octaaf van Pinksteren. Toen de tijd van de plechtigheden voorbij was, zei de verzorger die bij hen was tot de heilige Brendaan: 'Ga nu aan boord en vul de waterzakken in deze bron. Ik zal u ditmaal op uw tocht vergezellen en uw gids zijn. Zonder mij zult u het Beloofde Land van de Heiligen niet kunnen vinden.'

Terwijl ze aan boord gingen, zeiden alle vogels van dat eiland als met één stem: 'Moge God, onze redding, jullie een goede reis geven.'

HET BELOOFDE LAND VAN DE HEILIGEN (28)

(#28) De heilige Brendaan en zijn mensen voeren naar het eiland van de verzorger en hijzelf ging met hen mee. Daar namen ze proviand voor veertig dagen aan boord. Hun route was veertig

dagen in oostelijke richting, waarbij hun verzorger voorop ging en de tocht leidde.

Na afloop van die veertig dagen kwamen ze vroeg op een avond in een dichte mist terecht, zodat ze elkaar nog maar amper konden zien. 'Weet u wat dit voor mist is?' vroeg de verzorger aan de heilige Brendaan.

'Nee,' zei de heilige Brendaan, 'wat is het dan?'

'Deze mist hangt rond het eiland dat jullie al zeven jaar zoeken.'

Na een uur brak er weer een geweldig licht door en kwam het schip aan de kust te liggen. Toen ze van boord gingen, zagen ze een ruim land vol bomen, waaraan vruchten hingen zoals in de herfst. Ze liepen het eiland rond, maar daarna werd het nog maar geen nacht. Ze namen zoveel vruchten als ze wilden en dronken uit de bronnen. Veertig dagen trokken ze door heel het land, zonder te kunnen ontdekken waar het ophield.

Op een dag vonden ze een grote rivier, die dwars over het eiland stroomde. 'Deze rivier kunnen we niet over,' zei de heilige Brendaan tegen zijn broeders, 'en we weten niet hoe groot dit land is.'

Toen ze hierover nadachten, kwam hun ineens een jongeman tegemoet, die hen in grote blijdschap omhelsde, ieder bij zijn naam noemde en zei: *Gelukkig zijn zij die wonen in Uw huis, o Heer! Zij prijzen U in eeuwigheid.*⁵¹

Na die woorden sprak hij tot de heilige Brendaan: 'Ziehier het land waar u zo lang naar op zoek bent geweest. U hebt het niet meteen kunnen vinden, omdat God u Zijn diverse geheimen in de grote Oceaan wilde laten zien. Keer dan nu terug naar het land van uw geboorte en neem zoveel vruchten en edelstenen van dit eiland mee als uw schip kan hebben. Want de dagen van uw grote reis komen eraan, zodat u zult slapen met uw vaders. Na vele tijden zal dit land aan uw opvolgers bekend worden, wanneer er een Christenvervolging komt. Die rivier die jullie zien verdeelt dit eiland. Zo vol rijpe vruchten als het zich nu aan jullie vertoont, zo blijft het altijd, zonder een spoor van nacht. Want hier is Christus het licht.'

NAAR HUIS (28-29)

Toen namen ze vruchten en allerlei soorten edelstenen van het land mee en namen afscheid van de gezegende verzorger en de jongeman. De heilige Brendaan ging met zijn broeders aan boord en zette koers dwars door de mist. Toen hij daar doorheen was, kwamen ze bij het zogeheten Eiland der Heerlijkheden, waar ze

drie dagen te gast waren. Tenslotte kreeg de heilige Brendaan de zegen en voer rechtstreeks naar huis.

(#29) De broeders ontvingen hem in grote dankbaarheid en verheerlijkten God, omdat Hij hun de aanblik van hun dierbare vader niet had willen ontnemen nadat ze hem zolang hadden moeten missen. De zalige man bedankte hen voor hun genegenheid en vertelde alles wat hij zich herinnerde van de gebeurtenissen onderweg en beschreef de grote wonderen die de Heer hem genadiglijk had willen laten zien. Tenslotte wees hij op zijn ophanden zijnde dood, die vaststond, getuige de voorspelling door de jongeman in het Beloofde Land van de Heiligen.

Dit bleek ook metterdaad. Toen hij alles voor na zijn dood goed had geregeld en er nog een korte tijd verstreken was, ging hij, voorzien van de goddelijke sacramenten, temidden van zijn leerlingen roemrijk heen naar de Heer, die geëerd en verheerlijkt worde tot in de eeuwen der eeuwen, amen.

EINDE

Noten

1. Clonfert.
2. Ps 144, 17. Voor de verwijzingen naar Psalmen wordt in deze noten de nummering van de Vulgaat aangehouden. Bij een groot aantal psalmen wijkt deze af van de huidige, op de Hebreeuwse tekst gebaseerde nummering.
3. Joh 13, 34: *Een nieuw gebod geef Ik u: gij moet elkaar liefhebben.*
4. De abt van Ardmere. Hij was een vriend van Brendaan.
5. Het Latijnse woord *frenum* duidt gewoonlijk een bit of teugel aan. Gezien het vervolg (de diefstal door een broeder) ligt deze betekenis hier niet voor de hand. Ik volg hier Selmer, die het woord interpreteert als 'halsketting.'
6. Ps 135, 25.
7. Een 'zwart kind' is in de Middeleeuwen een gangbare voorstelling van de duivel.
8. Bedoeld is vermoedelijk het eerste eiland (c.6).
9. Ps 64, 2.
10. Ps 50, 17.

11. Ps 148, 2.

12. Ps 89, 17.

13. Vgl. Ps 46, 7-8.

14. Vgl. Ps 66, 2.

15. Ps 132, 1.

16. Ps 64, 6.

17. Deze tekst komt niet voor in de Bijbel. Het lijkt een traditioneel gezang waarmee men in Ierse kloosters werd verwelkomd.

18. Joh 13, 34.

19. Ps 69, 2.

20. Ps 105, 6.

21. Laatste twee zinnen: Ps 4, 9-10.

22. Ps 67, 36.

23. Het gaat om het lofgezing van de drie mannen die door Nebukadnessar in een vuuroven worden gegooid (Daniël 3, 52-90).

24. Apoc 7, 10, vrij naar de Willibrordvertaling.

25. Ps 117, 27.

26. Het hier gebruikte zeldzame woord (*scaltis*) verwijst volgens de geleerden naar bloemen ofwel vruchten. In deze context lijkt het eerste meer voor de hand te liggen, maar verderop krijgt Brendaan er een voorraad van mee in zijn boot. Het gaat dus om iets eetbaars.

27. Ps 83, 8.

28. Ps 66, 2.

29. Ps 69, 2.

30. Ps 115, 1.

31. Ps 129, 1.

32. Ps 132, 1.

33. Ps 147, 12.

34. Ps 64, 2.

35. Ps 103, 1.

36. Ps 112, 1.

37. Psalmen 119 tot en met 133.

38. Ps 148, 1.

39. Ps 149, 1.

40. Ps 150, 1.

41. Ps 50, 3.

42. Ps 62, 2.

43. Ps 89, 1.

44. Ps 46, 2.

45. Ps 53, 3.

46. Ps 114, 1.

47. Deze tekst staat niet in de Bijbel. Het gaat om een van de oudste overgeleverde communie-zangen. Het werd waarschijnlijk al in de zevende eeuw gezongen.

48. De tekst in deze regels is onzeker. De vertaling is dan ook vrij.

49. Ps 132, 1.

50. Ps 64, 6.

51. Ps 83, 5.